

TRẦN-ĐẮC-NGHĨA
TỔNG LÝ

Giá bán nhứt trình

Trọn năm.....5\$00

Sáu tháng.....3 00

Những bài gởi đến không
đang in báo được thời
không lệ trả lại, xin các
ngài lưu ý.

AN-HA-BÀO

MỖI TUẦN XUẤT BẢN NGÀY THỨ NĂM
ÉDITION EN QUOC-NGU DU COURRIER DE L'OUEST

Organe d'Informations Agricoles, Commerciales et Industrielles

NHÀ BÁO Ở TẠI ĐƯỜNG - Boulevard Delanoue - Cantho

TRƯƠNG-QUANG-TIẾN
CHỦ BỐT

Về việc mua bán hay là
mua nhứt trình xin đề thơ
cho M. TRẦN-ĐẮC-NGHĨA

Lúc mua báo xin các
ngài chiếu cố, gởi số tiền
luôn, hồn-quan lấy làm
thâm cảm.

QUỐC TRÁI

Đặng khoảng trương cuộc Kinh-tế trong cõi Đông-Pháp

CHÁNH-PHỦ TÍN TRUYỀN

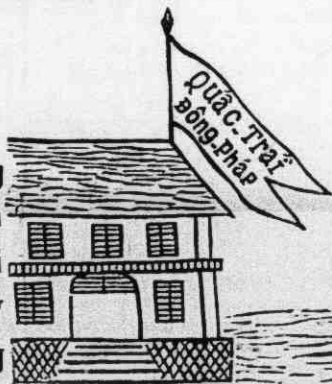
Kể từ ngày mồng 5 cho đến 25 tháng Mars 1922 mở cuộc quốc-trái bạc đồng. Quan Toàn-quyền tổng thống Đông-Pháp được phép mở cuộc quốc-trái này theo chỉ dụ ngày 8 Octobre 1921 và theo thể lệ trong lời nghị-định của quan Toàn-quyền ngày 11 Octobre 1921. Cuộc quốc-trái này mở ra chỉ để làm cho hoàn-thành đường xe lửa từ Vinh tới Đông-hà, mà vẫn là một việc làm thử rất cần ích, tiện cho sau này sẽ mở cuộc quốc-trái khác nữa trong các xứ ở miền Đông-Pháp, đặng khoảng-trương các cuộc kinh-tế và chấn hưng các cuộc canh-nông, hầu làm cho đất Đông-Pháp, thành-thuộc. Ấy là lần thứ nhứt mà dân Đông-Pháp được gọi đến chung-cùng nhau mà làm cho xứ-sở mình cho thành-thuộc và xứ Đông-Pháp mượn đường quốc-trái, lấy của cải của dân chúng mình trong xứ mà làm thế-lực kim-tiền, cần ích trong việc thi hành các cuộc to-tác.

Thế-lẽ về cuộc quốc-trái này kể như vậy: Về vay mỗi cái là 50 đồng, thời hồi lại nội trong hạn ba mươi năm là lâu hơn hết, lại thời bằng số trúng theo lệ định kể ra dưới đây. Mỗi năm có 4.120 vé thời hồi lại, ba tháng xé số một kỳ, kỳ ba tháng đầu và kỳ ba tháng thứ ba, thì có một vé trúng được 10.000 đồng; một vé trúng 1.000 đồng; 12 vé 500 đồng; 1016 vé 100 đồng. Còn kỳ ba tháng thứ nhì và kỳ ba tháng thứ tư, thì 4 vé trúng 1.000 đồng; 26 vé 500 đồng; 1.060 vé 100 đồng.

Trước khi tờ các phần lợi cho kẻ cho vay trong cuộc quốc-trái này rõ biết, thì người nên sánh mà coi vốn vay chẳng nhiều mà số trúng lại định nhiều hơn hết, tự xưa chưa có cuộc vay nào hên chánh-quốc dám bị.

Lời rao

Xin quý vị đồng bang
sẵn tay đem bạc đến
kho mua vé quốc trái
trong tám ngày đầu đây
đừng trì hoãn uổng
dịp may.

CANTHO

Chiều ngày 6
Mars 1922
cộng chung số
quốc trái là :
143.200\$00

Kia kia, ngày mở cuộc quốc-trái đã đến rồi, ta mau đem bạc đồng
vào kho, đừng trễ nải mà lỡ làng cơ hội.

附借國債
Souscrivez à l'Emprunt Indochinois
Nghĩa dân nên mua
giấy Quốc-trái
義民必宜

DIỄN THUYẾT QUỐC TRÁI

Ước gì đồng bào ơi! Sách có chữ:
Phổ thiên chi hạ, nặc phi vương thổ,
suất thổ chi sản, mạc phi vương thân;
nghĩa là: khắp ở dưới trời, gì chẳng
phải đất vua, nơi có mướn đất gì chẳng
phải tôi vua, hễ là nhân thì nước mới
an, nước thanh thì nhà mới thịnh.

Từ đồng bào ta nhớ có Đại-Pháp cai
trị trong cõi Nam-kỳ khai hóa bấy lâu
nay, dạy dỗ văn-chương kỹ-nghệ, học
tập công-cơ nông-thương, thì chúng ta
mới đặng khỏi dằng tgo mại, vừa lần
lần bước nẻo văn-minh mới ít, coi cũng
đã rõ-ràng phong tục trong phương
Đông-Pháp, nhưng mà chưa đặng thấu
nội-quyền lợi về tay, là bởi vì có một
điều chưa đặng đồng lòng, và lại vốn
còn eo hẹp, bởi đó cho nên hãy còn
nhượng cho tay khách trú tung hoành.
Hiện nay may có quan Toàn-quyền

Long là người quảng đại cao minh, ái
dân như xích, ngài muốn mở đường
lợi cho cõi Đông-Pháp chúng ta cho
đặng có thế-lực mà tranh đua thương
quyền trở về Bản-quốc, vậy nên ngài
mời lữ toàn nên một điều rất to tát lợi
ích vô cùng, là mở một đường xe lửa từ
Vinh tới Đông-hà, mở đường thông-
thương đường kinh-tế, cho ba cõi là:
Bắc-kỳ, Trung-kỳ và Nam-kỳ, ngài mới
bắt cuộc Quốc-trái vay sáu triệu bạc của
nhân dân hiệp với của Nước mới đặng
số nhiều mà mở đường xe lửa ấy. Ngài
từ tờ về bộ đã đặng chỉ dụ ban hành
quốc-giới qua đờ ngày 8 Octobre 1921 lại
tuân y theo thể lệ quan Toàn-quyền nghị
định ngày 11 Octobre 1921.

Cuộc quốc trái này mở ra trong cõi
Đông-Pháp kể từ 5 Mars cho đến 25 Mars
1922; mở cuộc quốc trái bạc đồng, thâu

bạc ấy chia làm mở đường xe lửa đã nói trên
đây, rất cần cần ích, ngõ đặng mở-mang
các việc kinh-tế cho mau thành toàn, và
thống tiện giới cuộc kỹ-nghệ nông-
thương cho mau tiến phát, ấy là bạc
của xứ ta lấy làm ích lợi cho ta đó.

Mở cuộc quốc trái này là lần thứ nhứt
mà dân Đông-Pháp ta đặng hưởng như
ích lợi cho đến chung cùng.

Cuộc quốc trái này thể lệ định ra
sau đây, mỗi năm thời hồi lại có 4120 vé
ba tháng sẽ xé số một kỳ, kỳ ba tháng
đầu và kỳ ba tháng thứ ba thì có một vé
trúng độc đắc 10.000\$00, một vé trúng
1.000\$00, mười hai vé trúng 500\$00
1016 vé trúng 100 đồng.

Còn kỳ ba tháng thứ nhì và kỳ ba
tháng thứ tư thì có 4 vé trúng 1.000
đồng, 26 vé trúng 500 đồng, 1000 vé
trúng 100 đồng.

Như vậy có phải cái phần lợi cho
người cho vay trong cuộc quốc trái này
vốn chẳng bao nhiêu mà số trúng lại
đặng nhiều hơn với, từ xưa đến nay
chưa hề nghe đặng cuộc quốc trái nào
dám bị vậy.

Các vị đồng bào ta ở trong Đông-
Pháp đều là thuộc địa của Nhà nước
Đại-Pháp rất đối lúc giặc Đức đầy loạn
bên cõi An-châu, có 4 kỳ quốc trái còn

phải đồng lòng nhiệt thành mà mua vé
đặng nhiều như thế, huống chi là cuộc
quốc trái này là cuộc nhà nước đặng có
lợi bên cõi Đông-Pháp chúng ta và lại
còn có nghĩa cơ nhưn, há chẳng đồng
lòng vì nghĩa mà mua vé đặng nhiều
hơn 4 kỳ trước hay sao!

Cải chước cai trị dân của quan lớn
Toàn-quyền Long vẫn thiết ít trang bị
kiếp dădang lợi nước và lại lợi dân, ấy
mới gọi là nhơn nghĩa chỉ lợi đó, từ
xưa có một đức Mạnh-khạo đối với Lương-
huệ-vương thì cũng đồng với ngài một
chước mà thôi.

Và lại kỳ quốc trái này gặp nhâm
lúc quan lớn Thống-Đốc Cognat mới
sang Nam-kỳ, cai trị dân ta và ngài là
người gây dựng việc học chánh trong
cõi Đông-Pháp chúng ta, lại là người
thông thạo trong việc kinh-tế lợi ích cho
dân chúng ta, nếu ngài thấy đặng lòng
dân ta có dạ nhiệt thành với Nhà nước
mà mua vé đặng nhiều ắt là ngài đem
lòng tin cậy, nên ngài có lòng tin cậy
đặng trước thì ngày sau dân Nam-kỳ ta
muốn khởi làm đặng cái cần ích thì chắc
ngài sẵn lòng giúp đỡ cho dân chúng
ta làm cho nên việc.

Vậy chúng ta hãy rủ nhau đồng hồ
mua vé quốc trái kỳ này là điều có
nghĩa trước mà được lợi về sau, chứ

bỏ sót mà bỏ cái nghĩa cơ lợi, đến
sau này nằng thì đã muộn rồi, vì dầu
người nào muốn mua nhiều vé, mà
trong nhà không đủ bạc, hãy xé cho
kỳ cũng nên quờ tựa thêm cho đủ mà
mua cho nhiều may mà kỳ xé số thời
nó trúng đặng, thì cái lợi thiệt là bao
nhiều dầu kỳ này không trúng thì tay
của ngài đặng kỳ sau, kỳ sau không
trúng lại của ngài đặng kỳ sau nữa,
mỗi năm xé số là bốn kỳ đến ba chục
năm là 120 kỳ, lẽ nào mà không đặng
trúng, nơi cho cùng, lần cho trúng số
cho thì mỗi cũng đặng lãnh lộc đặng
lạc thì cũng đặng nhứt hồn nhứt tức.

Còn như mua vé rồi mà mình có việc
cần dùng thì đem đến Banque mà thế
uổi một vé cũng đặng lãnh lại 40 đồng
mà về thế ấy mình còn được làm
chữ, đến khi trúng được số thì lấy vé
về lãnh bạc trúng đem lại mà trả
cho Banque, nào có mất đi đâu
phòng tiếc.

Vậy nên xin đồng bào ta hãy rung
ràng rõ như mà đi mua vé, chứ nên
chậm trễ.

Hỡi lộc vị đồng bang, hãy nghe tình
theo lời tôi diễn thuyết, chẳng khả nghi
nằng, nếu mà

Về này sủi sủi không mua
Sao cho trọn nghĩa tôi vua dưới trần?

Lê-Bá-Cang

Hội đồng Quản hạt (Cantho)

TRẦN-ĐẮC-NGHĨA
TỔNG-LÝ

Giá bán nhật trình

Trọn năm.....5\$00
Sáu tháng.....3 00

Những bài gởi đến không
đăng lên báo được thời
không lệ trả lại, xin các
ngài lưu ý.

AN-HÀ-BÀO

MỖI TUẦN XUẤT BẢN NGÀY THỨ NĂM
ÉDITION EN QUOC-NGU DU COURRIER DE L'OUEST

Organe d'Informations Agricoles, Commerciales et Industrielles

NHÀ BÁO Ở TẠI ĐƯỜNG - Boulevard Delanoue - Cantho

TRƯƠNG-QUANG-TIẾN
chủ bút

Về việc mua bán hay là
mua nhật-trình xin đề thơ
cho M. TRẦN-ĐẮC-NGHĨA

Lúc mua báo xin các
ngài chiếu cố, gởi số tiền
luôn, bốn-quần lấy làm
thảm cảm.

QUỐC TRÁI

Đặng khoáng trương cuộc Kinh-tế trong cõi Đông-Pháp

CHÁNH-PHỦ TÍN TRUYỀN

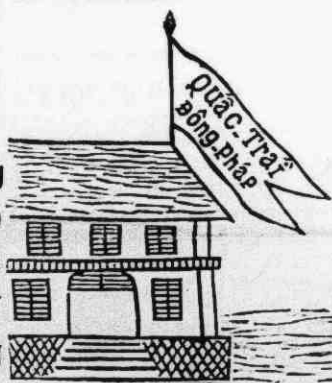
Kể từ ngày mùng 5 cho đến 25 tháng Mars 1922 mở cuộc quốc-trái bạc đồng. Quan Toàn-quyền tổng thống Đông-Pháp được phép mở cuộc quốc-trái này theo chỉ dụ ngày 8 Octobre 1921 và theo thể lệ trong lời nghị-định của quan Toàn-quyền ngày 11 Octobre 1921. cuộc quốc-trái này mở ra chỉ để làm cho hoàn-thành đường xe lửa từ Vĩnh tới Đông-hà, mà vẫn là một việc làm hết sức cần thiết, tiện cho sau này sẽ mở cuộc quốc-trái khác nữa trong các xứ ở miền Đông-Pháp, đặng khoáng-trương các cuộc kinh-tế và chấn hưng các cuộc canh-nông, hầu làm cho đất Đông-Pháp, thành-thuộc. Ấy là lần thứ nhất mà dân Đông-Pháp được gọi đến chung-cùng thau mà làm các cuộc to-lạc.

The-lễ-vé cuộc quốc-trái này kể như vậy: Vé vay mỗi cái là 50 đồng, thời hồi lại nội trong hạn ba mươi năm là lâu hơn hết, lại thời bằng số trúng theo lực định kể ra dưới đây. Mỗi năm có 4.120 vé thời hồi lại, ba tháng số một kỳ, kỳ ba tháng đầu và kỳ ba tháng thứ ba, thì có một vé trúng được 10.000 đồng; một vé trúng 1.000 đồng; 12 vé 500 đồng; 1016 vé 100 đồng. Còn kỳ ba tháng thứ nhì và kỳ ba tháng thứ tư, thì 4 vé trúng 1.000 đồng; 26 vé 500 đồng; 1.000 vé 100 đồng.

Trước khi tổ các phần lợi cho kẻ cho vay trong cuộc quốc-trái này rõ rệt, thì người nên sanh mà coi vốn vay chẳng nhiều mà số trúng lại định nhiều hơn hết, tự xưa chưa có cuộc vay nào bên chánh-quốc dám bì.

Lời rao

Xin quý vị đồng bang
sẵn tay đem bạc đến
kho mua vé quốc trái
trong tám ngày đầu đây
đừng trì hoãn uống
dịp may.

CANTHO

Chiều ngày 6
Mars 1922
cộng chung số
quốc trái là:
143.200\$00

Kia kia, ngày mở cuộc quốc-trái đã đến rồi, ta mau đem bạc đồng
vào kho, đừng trễ nải mà lỡ làng cơ hội.

附借國債
Souscrivez à l'Emprunt Indochinois
Nghĩa dân nên mua
giấy Quốc-trái
義民必宜

THỎ-SẢN XỨ TRUNG-KỲ

Cang về vụ Quốc-trái

Đông-bào ta sẽ cùng đến từ rằng: nhà-nước mở cuộc quốc-trái này lấy bạc để làm nổi khúc đường xe lửa từ Vĩnh đến Đông-hà. Trước đó Trung, Bắc lương kỳ liên hệ giao thông đường bộ về phần xe lửa chạy, sau rồi sẽ làm nổi luôn khúc đường từ Tourane vào Nha-trang để cho xe lửa chạy từ Nam-kỳ sang Trung-kỳ giáp Bắc-kỳ. Hiện nay hai khúc đường nói trên đây, tuy xe lửa chạy giáp nhau chưa được, thì cho có xe hơi chạy; song cuộc hành trình có kèm hệ gián-đi, nhất là việc chở chuyên hàng-hóa và phải tốn hao nhiều cho hành-khách nữa.

Đã hay rằng: cuộc quốc-trái này sẽ đi đóng để khoáng trương đường kinh tế lý tại cho cõi Đông-Pháp ta, lại khởi công tại xứ Trung-kỳ, thế thì công nên tìm xét những sản-vật ở Trung-kỳ mà

hãy biện ra đây hầu cho Đông-bào ta trong Nam ngoài Bắc hay biết trước chẳng phải là lời thất vọng vậy.

Tương nghe người ta nói rằng: xứ Trung-kỳ nghèo hơn Nam Bắc trước kỳ chính xét là lời thật, vì xem cái hiện trạng rất mấy năm sau đây, hệ giao thông Trung-Nam có cơ thuận tiện, dưới sông như tàu hỏa, trên bờ như lửa, mấy tỉnh Quảng-Ngãi, Quảng-Nam, Bình-Binh, Phú-Yên, ở gần Nha-trang nên dễ đi đến có thể dễ, dân mấy tỉnh này vào Nam-kỳ mà buôn bán hoặc làm công nghệ sinh nhai mỗi ngày càng tăng số. Chẳng những là xem cái tình hình nói đó khổ của dân vào Nam đây mà thôi; lại do nơi địa dư thì con đường kinh tế ở Trung-kỳ eo hẹp lắm.

Xứ Trung-kỳ là một xứ trên thì gần biển, dưới thì gần biển, ở giữa thì một

dải đất dài dẹt suốt chỗ nhỏ chỗ lớn, hệ giao thông tỉnh này với tỉnh kia rất nên trở ngại, vì thường có dãy núi gian nan để làm giới hạn, còn các sông rạch thì hay phát nguyên từ núi rồi cứ chảy ngay ra biển, sông thì nào riêng tỉnh này, lại còn có nhiều sông trong một tỉnh, mà không thông đồng cùng nhau được, chớ không phải tiện lợi như sông rạch trong Nam-kỳ mà tỉnh kia có thể thuyền sang tỉnh nọ được. Bởi thế nên sông rạch Trung-kỳ cũng ngăn trở sự giao thông của dân bốn xứ vậy.

Khi hiện ở Trung-kỳ cũng không được điều hòa, có lúc mưa thì mưa trút thẳng, tuyết là cơn mưa thu sang mùa đông, làm cho lúa mạ phải bị hư hỏng, lại tương tuần lúa trổ, tiết tháng mười thường có cơn gió bắc làm cho lúa bị dập, bị lép lột. Qua mùa hè năm nào cũng hạn, có khi trời nắng cho đến một hai tháng mà không có một đám mưa, làm cho cây cỏ phải bị khô héo. Khi tiết đất Trung-kỳ như thế, cho nên dân bốn xứ thường bị thất mùa; nhưng mà dân Trung-kỳ làm ăn siêng năng lắm, ngoài sự cấy lúa trong một năm có ba mùa: tháng ba, tháng tám và tháng mười, thì còn lo trồng khoai, đậu, mía, dâu, v.v.v., ở Quảng-nam và Quảng-ngãi người ta trồng mía nhiều lắm có khoảng đất độ

đến đôi ba trăm mẫu, trồng trồng ra như rừng mía vậy. Ngoài sự trồng mía thì có nghề làm bông, nghề làm tơ nữa. Tại Quảng-nam người ta trồng quế cũng nhiều, tuy sự tốt không bị kiếp quế ở Thanh-hóa, song cũng có thể xuất dương bán cho ngoại quốc rất nhiều.

Thổ địa xứ Trung-kỳ tuy không được tốt bằng thổ địa xứ Nam-kỳ và Bắc-kỳ, nhưng mà sản vật trong bốn thổ sản nhiều. Ngoại trừ các thứ địa lợi ở bình nguyên mới kể trên đó, thì Trung-kỳ còn sản lợi và hải lợi là khác nữa. Sản lợi thì có các thứ cây gỗ ở rừng như: sao, dầu, cam-xe, dân hương, v.v.v., hải lợi thì nghề đánh cá, làm mắm ở theo mặt biển Trung-kỳ.

Đường kinh tế của dân Trung-kỳ tương đối có đủ tài liệu mà mở mang, nhưng bởi hệ giao thông còn cách trở nên sự buôn bán chưa có vẻ phát đạt được.

Vậy muốn cho sự thương mại được thành-vượng, dân rộng mở san-hải, thì chẳng chỉ dựa là đường giao thông được liên lạc, hệ giao tiếp được thuận tiện. Vậy cái chủ nghĩa kỳ quốc-trái này mà quan Toàn-quyền Maurice Long được phép mở ra đây, toàn ý chỉ để cứu Đại-Pháp quốc chánh-phủ để ngày 8 Octobre 1921 là cái chủ nghĩa khoáng trương

đường kinh tế, chấn hưng các cuộc canh-nông kỹ nghệ ở xứ Đông-Pháp ta, ngõ hầu cho xứ ta được thành-nậu. Vậy là người trong bốn thổ đã đi chăng có lòng muốn cho xứ sở ta được tấn-phát mọi bề sao? Khi thì bởi như thế, chớ ai là người có máu nhiệt thành cho xứ sở mình, ai là người có tư lớn, ai là người biết thương nỗi giống mình về sau, lại chẳng thương tâm mà công-nghênh cuộc quốc-trái này, mau mau đem bạc mà cho vay. Thật là: lợi quốc lợi dân lưỡng toàn kỳ mỹ!!!

An-Hà

Thầu tiên quốc trái

Số quốc-trái của các vị hảo tâm
đóng trong hai ngày: 5 và 6 Mars
1922 tại Cantho.

Trương-văn-Sắc	Trần	6.000,00
Nguyễn-văn-Sắc	Đông	
Thanh-Trung		3.000,00
Bui-nữ-Dục	Mỹ-thôn	5.000,00
Tr-nam-Lâu	Trần	5.000,00
Đoàn-hữu-Tạo	Tuấn-thư	2.500,00
Ng-văn-Lưu	Sài-con	1.000,00
Là-thành-Cơ	Lưu-thuyền	1.000,00
Đặng-kim-Thịnh	Phan-hiệp	1.000,00
Lê-nghĩa-Phương	Đông	
thành-Trung		800,00

THƠ TÍN VĂN LAI

Bên bảo tiếp được bức thư của một vị khách quan gửi đến xin ấn hành, xét vì toàn bài có bổ ích cho xã hội nã đang ngày dưới đây để được rộng đường ngôn luận.

Kính ông Tổng-lý An-hà,

Khi ngài mới bước chơn đầu xứ ta, ta thật không ngờ ngài có bụng lo xa như thế. Ta lấy làm lạ, vì thấy ngài ngồi xe chạy thướt-thướt, không ngừng, cốt đi cho đến nơi đến chốn thảng một mạch. Người ta thấy cuộc sanh-kế được dễ-dàng ở buổi ấy thời lại nghĩ chẳng biết sao mà ngài còn nông nãng lo-lãng làm vậy!

Mùa-màng đất hội, lúa bán ra cao giá mà chạy quá, bạc tiền của các xứ mua bán đổ vào như tuyết, khắp nơi từ thành thị cho đến thôn quê nhà nhà no ấm, không thiếu sót một thứ gì. Tưởng được như ta cũng đã là sung-sướng quá rồi. Lúc bấy giờ thời khắp toàn cầu đều bị giặc giá đỏ đất long trời, biết mấy muôn triệu như dân đều ở trong trường thuyết hay, làm dân gọi tên mà nào đã có ai đoán được cái thời-giờ sau này, sau khi giặc giá đỏ, ra sao. Nhưng ngài, ngài là quan Toàn-quyền thời vào đã tiên tri.

Buổi chiến đấu kịch-liệt, hàng ngày kẻ đến hàng triệu con người nào là lãnh trái phả, thuốc đạn, nào là lãnh cả phở, bánh mì, thịt bò, thời lúc ấy tôi còn lấy làm lạ vì nghe nói rằng những phở thịt bò mà đem phát cho quân sĩ đó từ ở nơi tay người làm bộ phận phát cho đến nơi là đã trải suốt nửa vòng thế-giới mà vẫn còn ngon. Sau tôi lại nghe rằng trong số các quan Tạng-thư cai quản về việc vận-tải tới 60 Maurice Long đại-tướng. Vậy cứ sáu buổi đi-dăng của ngài là lúc ngài còn chấp quyền Thương-thư với buổi hiện-tại là buổi nài mở cuộc quốc-trái này để thử xem cho biết.

Vì vụ một một thảy lợi là đánh cá. Cứ như một người dân dân chừng 100 gờ-ram. Vì vụ có một đường xe lửa chạy qua một vùng đất dân cư chừng 10.000.000 người, thời thành ra bán được đến một triệu kilos tức là một ngàn tấn. Cứ như mỗi hoa-gồng chữ 5 là phải dùng đến 200 hoa-gồng. Một năm mà vận-tải đến bao nhiêu đó là quá, mà nếu một ngày được vận-tải đến bao nhiêu đó thời càng ích quốc lợi dân biết dường nào! Mua măng lam xong, dân như rảnh đi chày lưới, ấy là giúp cho chức sinh-huật ngày càng rộng-rãi thêm ra. Có lẽ họ thấy lợi hơn chẳng ước bỏ qua còn thiên qua nghề nuôi cá như tại Lyon là khác. Bấy giờ không phải còn gánh gánh đi bán nữa mà lại hóa ra người doanh nghiệp lớn, cá chày đi hoa-gồng này đến hoa-gồng kia, như tại mấy chợ lớn ở kinh thành Ba-rí. Nhưng nếu muốn được vậy thì ta phải cắt-lãng, ta phải ngó ra khỏi ngõ giới-hạng xứ Nam-kỳ ta mới được.

Vì như trong số lo người ở tại Mỹ-tho, trước đi đến Saigon, như không có đường xe lửa, phải đi xe kéo từ người, cứ một ngày là đi 24 ngàn thước thời mất đến 3 ngày trên mỗi lần. Kéo được lo người mất cả 300 ngày. Ôi như thế thì sao bằng trong hai giờ đồng hồ chỉ mất công một người coi này, một người sửa máy và vài người giúp việc thời một cái xe lửa có thể chở cả lo người đi một chuyến tiện hơn. Tính như vậy là thâu ngày giờ lại biết bao nhiêu. Một ngày ba chuyến xe, một năm

chỉ một đường Mỹ-tho cũng đỡ ra đến trên một trăm ngàn ngày làm việc. Cái ngày giờ đỡ ra đó, để dùng vào công cuộc khác thời nước nướn đó mà giàu, dân nướn đó mà mạnh.

Tôi có biết được chút ít chữ nho nên lúc còn trẻ đọc các báo Tàu thấy thuật những truyện xưa tích cũ, tôi lại tự hỏi lấy tôi— cũng như lúc này các người không muốn phóng trái thường nghĩ như vậy— tôi hỏi vì có sao Thắc-Nông lại bắt ta cày, ta hái mạ, ta cấy, ta gặt cho lao làm khổ từ suốt năm vậy? Chẳng hơn nay bắt rùa đồng, hái sản chim trời nuôi miệng cũng qua kíp sống? Nhưng thế mà tiền nhân ta là người thông thạo vì đã thọ giáo với một ông hiền. Này, màng năm rồi, lúc đem vào vừa, thối-thoải được nghỉ ngơi, lấy đó mà chi độ hồ khẩu khí phải mỗi ngày xuống sông bắt cá, lên rừng đuổi thú để người con là một giống dân giàu, ấy chính cái hiền-tiền văn-minh phát sinh ra từ đó.

Nghe ông đã giúp cho những người hiền tâm trí chỉ biết là sự nghiệp to-lạc, các nhà đã phát đạt được rồi, ruộng tốt, chẳng cần phải làm ruộng nữa chỉ ngồi không chờ mướn mà suốt đời cũng được thâu hưởng lợi quyền, phong lưu dung mực. Vậy thời buổi này tại Đông-pháp nghe dân cũng có một việc giúp cho ta mau lập nên công to nghiệp cả vậy. Ngay như tại quân Phụng-Hiệp và Ô-nôn, người ta khởi cây bằng máy, chỉ dùng ít thùng dầu xăng thời máy tự vận-dòng lấy mà khi nhọc sức là diễn.

Hiện nay các đồng hoang vụ nhân-nhân những rần-rit-cop hùn cháng bao lâu đây mà sẽ thành những sở to vườn-rộng. Các ông nghiệp chủ nhân đó mà sự nghiệp cũng ngày càng sinh-sôi này-nở ra, ấy tưởng cũng là một dịp hay lắm. Ôi nhân tính cái thiên sinh vô-lạ mà bị hoang-phê như vậy, nên chỉ quan Toàn quyền mới mở cuộc quốc-trái này.

Lúc chiến đấu, ngài mua hóa vật của các nước thật công tư biết là mắc lắm, nhiều khi mua đến cả trăm tàu lửa mì và thịt— ngài thâm nghĩ: chớ chi mà tiện đường chuyển chở thời nhân cơ hội ấy xứ Việt-Nam ta thâu lợi biết ngần nào!

Giá như ngày nay ta có một cái cù-lao đất tốt, ta cứ trồng rau trồng lúa đủ ăn mà thôi, vì ở hiện-quanh một mình. Nay ta lại mua một chiếc xuống để chuyên-chở rau và lúa đi bán thời thế nào cũng thấy một ngày một thịnh phát thêm lên. Nhưng lúc tình mua xuống ấy, chắc ta cũng đã nói: sấm một lần như vậy thật tốn phí quá.

Ấy vậy cuộc mở-mang cho xứ Đông-Pháp ngày nay cũng giống như thế. Không lẽ gì ta lại không nói theo hiền nhân ta để khoan-trương nông nghiệp khai-phát đến đến hùn làm kế sanh nhai.

Vậy thời tôi đã quyết định rồi là: cho vay và mở công quỹ quân xin có đóng cho đồng bào ta cũng hiểu cái nghĩa vụ của mình đối với cuộc quốc-trái này, mà dĩ nhiên có đem lòng ngầu-ngầu. Tôi cũng dự biết: khó mà trong số đó: dân, nhưng quyết rằng trong 20 năm sau này, con cháu tôi sẽ được hưởng cái hạnh phúc lâu dài, mà tôi chưa bao giờ có hưởng. Công đó sẽ như đó mà làm nên những tay tổng lý trong các nhà buôn xuất cảng lớn. Tôi mong rằng: được trường thọ để xem các điều ấy vì cái hạnh-phúc mà con cháu tôi hưởng sau này chính là cái phần-thưởng cho tâm lòng của tôi đang công-năng ngày nay vậy.

Một vị khách quan

Quan Thông-dộc viếng tỉnh Cánh-thơ

Châu-thành Cánh-thơ, các nẻo đường treo cờ rực-rỡ như là tại dinh quan chủ tỉnh, trông ra quang cảnh rất đẹp, ấy là là đã ngính-tiếp quan Thông-dộc Cognac. Đứng 8 giờ sớm mai ngày 7 Mars 1922 ngài ngồi xe hơi đến. Quan chánh chủ tỉnh, quan phó, quan Đốc-phủ sứ, chủ quận châu-thành cũng có mặt các quan Langsa chức tại cầu đồ tiếp ngài. Hai bên lính dàn hàng, tại dinh thời có đủ mặt các viên quan chức sắc, các viên nghiệp chủ, và các bang-trưởng châu-thành.

Quan Thông-dộc bước vào, tiếp chào xong, đoạn bắt tay mỗi vị: nghiệp chủ, chủ quận, cai phó tổng, và ban trưởng; ngài nói về việc lợi ích của cuộc quốc-trái để làm đường xe lửa, khuyên mỗi viên giúp vào vận-dòng cho như dân hay biết, đừng bỏ qua dịp tốt mà hối hận về sau. Sau khi dứt lời, ai nấy từ từ lui gót. Quan Thông-dộc cũng quan chủ tỉnh, ngồi xe đi viếng các ty các sở tại châu-thành. Ngài sẽ viếng Súc-trang và các hạt khác hùn cổ-dòng cuộc quốc-trái.

Vậy hôm-quần cầu lúc ngài đi đường được hàng an và nhưn đó mà các nhà cửa hàng sáng hàng trăm màu sắc-sáng động vào kho đồ cho lúc khóa sổ được bằng hai ba số 6 triệu đồng thời thật là may mắn lắm.

An-hà

Quốc-trái như vậy cùng nên cho

Tại làng Bình-Phủ, tổng Lợi-thuận, quận (Cáibê) có ông Hương-sư Đỗ-văn-Thắng, là con trai của thầy cử Cai-dông Bồ đại-nhơn, người tuy tuổi còn niên thiếu, mà có chí biết lo xa, trước là muốn cho sớm dựng công danh, sau đẹp mặt ở nhà mẹ cha mà đến ơn sanh thành dưỡng dục, ý muốn làm sao cho đứng danh danh trượng phu, dĩ nhiên kỹ phu mẫu, nên để ý lòng nghe mà hiểu rằng: kỳ quốc-trái sáu triệu bạc đồng này nếu ai mua một vé quốc-trái (5000) sau nhà nước sẽ trả lại ít hơn một là 100.000 cho, đến 10.000.000 là nhiều hơn hết, nên hôm ngày mùng ông đến đến tại quận chủ quận Cáibê mà bẩm rằng: ý muốn ứng chầu cho nhà nước vay 10 vé quốc-trái số bạc là 20000000 và vì rằng: trong phân tổng Lợi-thuận lúc đương hạ người cử làm chức Ban-Biện là năm 1921 tới nay mà chưa có người nào ra làm động, nên ý muốn trước là đem của ra giúp quốc-trái, sau nữa chọn mình nơi bước đường hoặc lộ xin lãnh chức Ban-Biện đóng làm tại nhà nước cho tròn tỉnh, tròn nghĩa, sau nữa giúp việc tận tâm kiệt lực, đỡ bớt phần mệt nhọc cho thầy Cai và thầy Phó tổng Lợi-thuận. Quan trên lên nhậm lời mà thốt-thốt những ý sở nguyện của ông hương-sư Đỗ-văn-Thắng, liền thân sơ bạc quốc-trái của ông, và cấp bằng cho ông lãnh trách nhiệm chức Ban-Biện hôm ngày 8 février 1922, thật là người đáng khen động lòng, nên riêng phần tôi xin vô lễ mướn quí báo An-hà, viết lời trân-trọng chúc mừng ông tân Ban-Biện ngày nay đang hùn-hoan yếm-dâm đường mây mưa để dành tiền cứu phần, chớ-ràng tổng mướn. Đây là tôi lo bày sự thực của tôi, xin Ban-Biện này ra, là chủ ý để giơng cho những các đứng nào gia lưu-lâm về cuộc quốc-trái sáu triệu bạc đồng này, mà nói theo như ông tân Ban-Biện này, trước là có ơn giúp quốc-trái cũng nhà nước, sau rồi mặt nam nhi cho khỏi hổ-hẹn mình là các bậc hào gia xã hội.

Ngọc-Diệp

(lại tiếp)

Nghĩa dân quận mới

Toại thay! Biền bất tâm khloch, châu về Hiệp-phố. Rất may mắn, rất quý hóa thay cho quận mới Trà-ôn tổng Bình-Lê và Định-An, gặp động quân Chó-quận Văn-thế-Lộc.

Từng nghe danh ngài là một đấng cao minh; khi còn làm Thông-ngôn tòa hồ Trại-vinh năm 1916 Âu châu phải cơn khói lửa ngài ra điếu thuyết cho lính thơ sang Paáp ngóu-ngờ như lưu.

Ngài đất lệnh quan trên rúc về Saigon. Nay ngài đến nhậm quận mới Trà-ôn, chưa đầy 8 tháng, thật là tài đức hoàn toàn, lãnh tình liêm-khiết, lấy nghĩa võ dân, ra ơn nhuần chúng.

Mới đây ngài và Cai, phó tổng, Ban-biện và Hội đồng đi diếu thuyết cuộc quốc-trái trong 2 tổng, mỗi làng ngài các nghĩa rõ thấu cái mục đích cuộc quốc-trái này, ích lợi chung cho quê hương ta là đường nào; mấy ông hương chức và điều chủ-trong tổng Định-An động nghe những lời trân trọng của ngài, ai nấy cũng tỏ các vui mừng, đều sung to gung ngay đang ta phơi phau chí dãn.

Thiết tưởng từ năm 1911 đến bây giờ cũng nhiều cuộc quốc-trái nhưng chẳng có cuộc nào thành hành bằng cuộc quốc-trái này. Suy trong tổng Định-An là tổng nhỏ trong tỉnh Cánh-thơ, dân số hộ định có 3.550 tên, địa viên 10.800 mẫu mà viên quan chức sắc, hào hộ phú gia, vì nghĩa vụ chịu mua 600 trái phiếu ký tên trước mặt quan chủ quận. Bởi có nào quốc-trái tha th hành như thế? Tóm lại: Bởi chí nhiệt-thành căm đừc tận quan, vì nghĩa đồng chúng bão tồn hậu vận.

Và lại thấy cai tổng Định-An và Thầy Phó-tổng Bình-Lê là anh em ruột ruột hết lòng sốt sắng cuộc quốc-trái này, thế thì tổng Bình-Lê có châu thành Trà-ôn chẳng dưới 600 trái phiếu. Như vậy quận mới Trà-ôn chất đống 1.200 trái phiếu nhưn cho 500 thành 600.000.000. Tôi ước trông bốn quận trong tỉnh Cánh-thơ ngoài ra 3 kỳ, mỗi mỗi khởi đoàn cuộc quốc-trái này cho đặng thành hành như thế thời có lo chỉ số 6.180.000\$, chẳng đủ vào kho.

Chúc cho quốc-trái thành hành, hầy liên lạc phước dành châu con.

Hội-dồng Định-An

Nguyễn-văn-Trứ

Cổ động cuộc Quốc-trái

Châu-thành Cánh-thơ bây cuộc Cổ-dòng quốc-trái xem ra thật là sốt sắng lắm.

Nơi dài là "Boulevard Saintenoy", nơi chợ, trước nhà máy đèn và nơi đường bến-dò mấy qua Vinhlong có bày 3 cái cửa Bải-lưu-dung, mướn giá rất to để chữ Langsa, Quốc-ngữ và chữ Tàu như vậy: S'USCHIEVA L'EMPRUNT-EST VOTRE FORTUNE—MUA GIẤY QUỐC-TRÁI XÂY LÀ LÀM GIÀU CHO MÌNH VÀ CHO NƯỚC. THÌ KỲ QUỐC-TRÁI TÔI ĐÃ HIỆU QUẢ, CHÁNH-PH. BẢO CHÚNG HOA CH THẾ LỢI TRONG.

Ban đêm có chiếu đèn điện rang rang, xem rất đẹp. Thật là cuộc cổ-dòng quốc-trái tại châu-thành Cánh-thơ xem có vẻ xinh-dep-phở cũng phải dục lòng động. Bão mau mua phiếu đăng làm cho lợi nước lợi nhà.

Bạn hát Phước-xương sẽ hát tại nhà hát Tây Saigon

Để giúp cuộc Quốc-trái

Tối thứ năm, ngày 9 Mars 1922 này, đúng giờ, bạn hát PHƯỚC-XƯƠNG, sẽ diễn một thứ tuồng PHỤNG-NHƯ ĐÌNH (Đời Hán), có cô nam Nhỏ chương-Bướm-bướm hay lắm.

Trước khi hát có ông NGUYỄN-CHÁNH-SẮT, chủ nhiệm báo "Nông-Cổ Mĩm-dâm-ra" diễn thuyết.

Sự giàu sang có khi ở đâu đem lại như trong giấc hoàn lương. Nhưng muốn mong được giàu sang như thế, trong tay phải có vé Quốc-trái, mỗi vé 50 đồng mà rút số trúng nay mai được ngay một vạn bạc hân hoi.

Hội hương

Quan lương y VIELLEKê từ giả chúng ta mà hồi hương từ rước về. Ngài sẽ từ biệt Cánh-thơ ngày 18 Mars này. Ngài đi, nhưn dân đến thưng tiễn, vì một tài cao, đức trọng và ý của ngài.

Có nhiều người, khi nghe tin ấy sáng lòng đến mà cảm tạ chước thành cho ngài. Lại kẻ hầy còn hỏi ngài về cách phương tiện về-sanh nữa.

Bổ quân "AN HẠ" chúc cho ngài và phu nhân lên đường được vạn sự khương-ninh.

Xe hơi của quan lương y Vielle bán

Xe này hiệu "CHANDLER" có 7 chỗ ngồi, rất xinh đẹp và rộng-rãi cho những gia quyền đông đảo. Hầy thừa dịp này mà mua lập tức, chớ bỏ qua rất ổng.

At mướn thì địa nơi M. TRẦN-ĐẮC-NGUYỄN

THỜI-SỰ

Giá bạc

Thứ sáu... ngày 3 Mars	51.60
Thứ bảy... ngày 4 Mars	id
Chủ nhật... ngày 5 Mars	id
Thứ hai... ngày 6 Mars	51.75
Thứ ba... ngày 7 Mars	id
Thứ tư... ngày 8 Mars	id
Thứ năm... ngày 9 Mars	id

Giá lúa

Lúa chớ đến nhà máy mỗi tạ 100 kilos là:	
Thứ sáu ngày 3 Mars	1320 3 1/2
Thứ bảy ngày 4 Mars	1315 4 3/4
Chủ nhật ngày 5 Mars	id
Thứ hai ngày 6 Mars	1310 5 1/4
Thứ ba ngày 7 Mars	id
Thứ tư ngày 8 Mars	id
Thứ năm ngày 9 Mars	id

Cánh-thơ

ĐẠI NÀO TỪ LÃO

Hôm 3 Mars 1922, lúc 7 giờ sớm mai tại từ-lâu "Trường lợi" Cánh-thơ có xảy ra một việc đáng nhay duyên có nghe ra như vậy: 2 người Annam đến từ-lâu ăn cháo lỏn khách-tru cần một cái chén bưng lên trong tay xem ra đầy nhưng kiển, 2 người Annam cho nói sáo hóa bàn làm cho-lay như thế ăn được. Khách từ-lâu liền cho họ cho rằng: không được thế bởi vì chén này quí báu hơn cả ra tay ăn 13 chén. Annam 2 người đành cũng 3 chén rồi từ-lâu chôn đin lỏn cho đã lòng ông họ, song coi ra thưng tích chẳng có chén cho trong. Lỏn toàn câu hát nói ra về hết, ông có làm phúc bưng giũa qua Tòa đài lịch.